

„Rano – raz forte, raz piano wyśpiewują ptaki”, czyli o muzycznych aspektach w twórczości Karoliny Kusek, na przykładzie tomiku *Słonecznikowe nutki*.

Wrocławska poetka Karolina Kusek z muzycznością za pan brat jest nie od dziś. Tradycją domu rodzinnego poetki jest wszakże muzyka. Wiemy, iż dziadek grywał na trąbce w wojskowej orkiestrze, zaś na organach ojciec¹. Ale to tylko początek muzycznej przygody w życiu pisarki, bowiem ona sama ukończyła studia muzyczne w klasie skrzypiec, a także grała w studenckiej orkiestrze. Bogatsi o tę wiedzę, nie dziwimy się zatem, iż muzyka rozbrzmiewa również w jej poezji.

O muzycznych aspektach w twórczości autorki pisano kilkakrotnie. Tę kwestię w swoich pracach poruszali choćby Zofia Ożóg-Winiarska, Stanisław Grabowski, Marianna Bocian, czy Stanisław Srokowski. Zwracali oni uwagę na to, iż świat w poezji Kusek jest pełen dźwięków². Zauważano także wyjątkowe nacechowanie tej poezji rytmiką³. Zofia Ożóg-Winiarska podkreśla w poezji Kusek szczególnie muzyczne wartości wierszy, co zaznacza się w warstwie brzmieniowej jej tekstów⁴. Zaś Stanisław Srokowski zauważa, że główną cechą tej poezji stanowi „muzyczność, walory melodyjne, warstwa muzyczna, owa szczególna umiejętność przekładania świata materii na świat barwy i dźwięku”⁵.

Powyższe spostrzeżenia pojawiały się, gdy mowa była o całokształcie twórczości Karoliny Kusek. Wówczas ta niezwykle istotna cecha poezji, jaką jest właśnie „muzyczność”, pojawić się musiała. Jednakże ów muzyczny aspekt w twórczości poetki jak dotąd szczegółowo nie został przebadany. Niniejsza praca dotyczyć będzie takowych aspektów w debiutanckim tomiku autorki *Słonecznikowe nutki*, który miał swoją publikację w 1982 roku.

---

¹ Zob. Wywiad D. Muchy z K. Kusek *Wybranka muzy*, [w:] „Horyzonty. Pismo artystyczno-literackie” 2008, nr 19, s. 111-119.

² Zob. M. Bocian, *Odkrywanie prawdy i urody świata. O poezji Karoliny Kusek dla dzieci*, „*Że*” 1990, nr 6, s. 19.

³ Zob. S. Grabowski, *Poezja dla dzieci. Spojrzenie na debiutantów*, „*Agora*” 1982, nr 41.

⁴ Zob. Z. Ożóg-Winiarska, *Słoneczne pejzaże Karoliny Kusek*, „*Wychowanie w Przedszkolu*” 2008, nr 4, s. 60.

⁵ S. Srokowski, *Świat realny, świat fikcji*, „*Opole*” 1982, nr 8, s. 25.

O muzycznej tonacji tomiku wymownie informuje czytelnika już sam tytuł *Słonecznikowe nutki*. Co więcej, także - muzyczne zaproszenie do lektury tegoż tomu wierszy znajduje się już we wstępnej fazie książki, w pierwszym utworze pt. *Skowronek*.

„O świcie
w błękicie
wykłuł się skowronek.

Malutka nutka.
Śpiewająca
grudka.
Na przebudzenie wiosny
pierwszy dzwonek.

Bo to na skowronki
właśnie pora roku:
rolnik
pięciolinię
w polu już wyorał”⁶.

Warte podkreślenia jest, iż niniejsza publikacja, w której mieści się trzydzieści utworów, nacechowana jest walorami poznawczymi. Górę bierze tutaj leksyka stricte muzyczna. Poetka w swoich utworach wielokroć uwypukla terminy muzyczne graficznie. Najbardziej widoczne jest to w wierszu *Ptasie śpiewy*, ubogaconym o słownictwo ściśle przynależące do świata muzyki jak choćby: forte, piano, solo, duet, chórek, ton.

„Rano –
raz forte,
raz piano
wyśpiewują ptaki.

Jedni wolą,

---

⁶ K. Kusek, *Skowronek*, [w:] *Słonecznikowe nutki*, Wrocław 1982, s. 3.

gdy skowronek śpiewa solo;
inni –
gdy w duecie szpaki...

Ja uwielbiam wróbli chórek,
ćwierkający w niebo,
w chmury
ile w gardle głosu.

Z cienkich dziobków
lecą tony
jak spod igieł patefonu...
W świat je echa niosą”⁷.

Ponadto, we wspomnianym już utworze *Skowronek*, także pojawiają się terminy fachowo muzyczne, takie jak: nutka, czy pięciolinia. Jednakże należy podkreślić, że właściwie cały tomik jest ubogacony w owe słowa-znaki należące do świata muzyki. Warto wymienić inne, które spotykamy: smyczek, skrzypce, hymn, organy, fujareczki.

W omawianym tomiku odnajdujemy środki o charakterze dźwiękowym, takie jak: onomatopeja, eufonia, anafora, a także wykrzyknienia, czy powtórzenia.

W poezji Kusek onomatopeja jest często spotykanym środkiem wyrazu. Omawiany tom mieści w sobie dużo przykładów na jej użycie. Wymieńmy zaledwie kilka: w wierszach *Słota*, *Słonecznikowe nutki*, *Ule* czy *Ruda cisza*.

Słota

„Deszcz można tak samo wyśpiewać,
jak hymn, świerszczami rozdzwonić”⁸.

Słonecznikowe nutki

„Ledwie zdąży w słońcu
zawirować kołem –
a już brzęczenie na nim

⁷ K. Kusek, *Ptasie śpiewy*, op. cit., s. 4.

⁸ K. Kusek, *Słota*, op. cit., s. 36.

nagrywają
pszczoły”⁹.

Ule

„Zapach miodu w nosie kręci,
słodycz język głąska...
Nawet, gdy nie lubisz miodu
jak niedźwiadek
mlaskasz”¹⁰.

Ruda cisza

„Tyle świergotów
było ptasich,
tyle brzęczenia pszczół
i trzmieli,
że aż do teraz noszę w uszach
całą skrzydlatą tę kapekę”¹¹.

Eufonia w poezji autorki objawia się w harmonijnym doborze dźwięków. Charakterystyczne dla niej piękne brzmienie głosek słyszymy w wielu utworach, np. w wierszu *Topola*.

„Topola –
jest bardzo wysoka:
zaczyna się w ziemi,
a kończy
w obłokach”¹².

Przyjemny brzmieniowo ton wypowiedzi występuje również w wierszach *Strach* i *Świerszcz*.

„Wielkich oczu
strach dziś nie ma
dla nich

---

⁹ K. Kusek, *Słonecznikowe nutki*, op. cit., s. 6.

¹⁰ K. Kusek, *Ule*, op. cit., s. 8.

¹¹ K. Kusek, *Ruda cisza*, op. cit., s. 34.

¹² K. Kusek, *Topola*, op. cit., s. 10.

jak przed laty...
ale gdzie odnaleźć tamte,
po mym dziadku,
szmaty?"¹³.

Świerszcz
„To pod skrzydła
w mig się biorą
motyle i muszki;
żuczkom w tańcu połyskują
serdaczki,
krakuski”¹⁴.

W poezji Karoliny Kusek pojawia się również anafora, której zabieg celowego powtórzenia tych samych słów na początku kolejnych segmentów wypowiedzi, służą jej rytmizacji. Użycie anafory możemy zaobserwować w kilku wierszach, jak np. *Lis*, *Drzewo*, czy *Przedźniwny bławatek*.

Lis
„Wciąż na niego
Ktoś czatuje.
Ktoś uważnie ślepi:
W lesie,
w polu,
przy kurniku
i...
w futrzarskim sklepie”¹⁵.

Drzewo
„Nie ma jej w pełni ziemia.
Nie ma jej w pełni słońko”¹⁶.

---

¹³ K. Kusek, *Strach*, op. cit., s. 14.

¹⁴ K. Kusek, *Świerszcz*, op. cit., s. 22.

¹⁵ K. Kusek, *Lis*, op. cit., s. 41.

¹⁶ K. Kusek, *Drzewo*, op. cit., s. 32.

Przedźniwny bławatek
„Jeszcze na łodyżce
cienkiej w zbożu kwitnie,
ale
nie tak świeżo już,
nie tak błękitnie.

Jeszcze się nie chyli,
nie gnie się
w kolankach,
ale
to już nie ten
rzeźki kwiat poranka”¹⁷.

W poezji Kusek pojawia się także animizacja, która wprowadza elementy ruchu i dynamizuje utwór, np. w wierszach *Wiatrak*, czy *Wierzba*.

„Zasłuchany w śpiew skowronka.
Zapatrzony w bochen słonka.

Stary wiatrak!
Młynarz stary!
Kręcił się przez wieków parę”¹⁸.

Wierzba
„Pisze listy wierzba
gałęzią na wodzie.
Fujareczki grają.
Echo się rozchodzi”¹⁹.

Poetka w omawianym tomie wykorzystuje również taki środek artystycznego wyrazu jak wykrzyknienia. Pojawiają się one w kilku

---

¹⁷ K. Kusek, *Przedźniwny bławatek*, op. cit., s. 19.

¹⁸ K. Kusek, *Wiatrak*, op. cit., s. 23.

¹⁹ K. Kusek, *Wierzba*, op. cit., 38.

miejscach, m.in. w wierszu *Zajączek* („hejże - ha!”²⁰) i *Atak wiosny* („oj, oj!”²¹).

Muzyczne walory tomiku *Słonecznikowe nutki* sprawiają, że wszystkie w nim utwory czyta się śpiewająco. Ów aspekt jest przyjemnym zaproszeniem i miłą zachętą do wciąż nowego zagłębiania się w ich melodyjne wersety.

Twórczość Karoliny Kusek nacechowana jest toposami. Można w niej odnaleźć topos czasu²², przemijania²³, ojczyzny²⁴, domu²⁵, rodziny²⁶, a także topos babci²⁷. Niemniej, po zapoznaniu się z tomikiem *Słonecznikowe nutki*, szczególną w nim uwagę zwracają aspekty muzyczne, które są najjaskrawiej uwypuklone. Zważywszy na częstotliwość i intensywność występowania muzycznych środków artystycznego wyrazu, które pojawiają się niemal we wszystkich warstwach tej poezji wydaje się, że możemy mówić o kolejnym, tym razem muzycznym toposie w twórczości Karoliny Kusek.

---

²⁰ K. Kusek, *Zajączek*, op. cit., s. 28.

²¹ K. Kusek, *Atak wiosny*, op. cit., s. 45.

²² Zob. D. Mucha, *Topos przemijania w poezji Karoliny Kusek*, „Horyzonty. Pismo artystyczno-literackie” 2008, nr 20, s. 36-40.

²³ Ibidem.

²⁴ Zob. D. Mucha, *Jest na Ziemi takie miejsce...*, „Horyzonty. Pismo artystyczno-literackie” 2008, nr 20, s. 41-48.

²⁵ Niniejszym zagadnieniem zajmowała się dr Danuta Mucha. Studium jej autorstwa *Topos domu w twórczości Karoliny Kusek* ukaże się w tomie z opawskiej konferencji „Topos Dům v české a polské literatuře – Topos domu w literaturze czeskiej i polskiej”, która odbyła się na Uniwersytecie Śląskim w Opawie 15 listopada 2006 roku.

²⁶ Zob. D. Mucha, *Jest na Ziemi takie miejsce...*, op. cit.

²⁷ Ibidem.